

ESCUPTURA PÚBLICA

Rizal, resident honorari

La comunitat filipina planta al Parc Central un bust en memòria de l'heroi de la independència de l'arxipèlag

TONY LARA

A. L.
ANDORRA LA VELLA

L'ocurrència la va deixar anar a l'hora dels parlaments Hans-Peter Holbach, el cònsol honorari de les Filipines al Principat –perquè n'hi ha, ja ho veuen– i té gràcia, la veritat: el doctor José Rizal és des d'ahir «resident honorari» al nostre racó de món. Per obra i gràcia del mateix Holbach, que ha donat generosament el bust a la capital, i d'Àngel Calvente, que ha encunyat un Rizal de bronze que pesa 100 quilos, gram amunt gram avall, fa –amb pena– 2,16 metres d'altura (exactament, com Marc Gasol), i tot ell recobert amb pàtina de ferro per dotar la figura –diu Calvente– de la potència i la durabilitat d'aquest metall. El cas és que Rizal –heroi de la independència filipina, acusat de sedició i afusellat el 1896 per la *mare pàtria* (espanyola), i del naixement del qual es va commemorar l'any passat el 150è aniversari– és des d'ahir el nou inquilí del Parc Central de la capital. I això és notícia perquè es tractava fins ara d'un espai escultòricament verge, cosa rara si es té en comte que els últims anys, i tant a la capital com a d'altres parròquies, han proliferat com bolets les escultures públiques.

La pregunta òbvia era ahir *per què*: ¿per què un bust consagrat precisament a Rizal, personatge de mèrits indubtables però certament exòtic al Principat? Va ser la cònsol de la capital, Rosa Ferrer, qui va assajar una resposta apel·lant a la «discreta i treballadora» comunitat filipina resident al Principat. Una comunitat integrada per prop de 700 persones, entre primera, segona i ben aviat tercera generació, que va descobrir Andorra a finals dels anys 70 –Legaya i Lino Parducho, arribats el 1979, van ser els primers filipins entre nosaltres– i que els últims anys –diu Carlos Canlas, president de l'Associació de residents filipins– ha trencat el sostre de vidre que semblava confinar-los al sector domèstic i de la neteja i ha començat a colonitzar –si es pot dir així– altres

► Inauguració del bust en memòria de José Rizal, ahir al Parc Central: un bronze obra d'Àngel Calvente, que pesa 100 quilos i fa 2,16 metres d'altura.

nínxols laborals: «Avui és possible trobar filipins o andorrans d'origen filipí en qualsevol feina», diu Canlas amb legítim orgull, «tot i que també n'hi ha que s'han quedat sense feina a causa de la crisi». La cara i la creu del *somni andorrà*.

EL MILLOR LLOC ON VIURE // Ferrer no es va cansar de repetir-ho: la filipina és una comunitat «especialment participativa, que col·labora activament en els actes organitzats des del comú i que constitueix un exemple d'integració». Per tant, va concloure, «forma part de la més estricta normalitat que ens proposessin erigir un bust en honor de Rizal». En un sentit similar es va pronunciar el ministre d'Exteriors, Gilbert Saboya, per a qui la presència i importància de la comu-

Calvente: «Quan el coneixes, t'hi enganxes»

► Filòsof, metge, poeta i novel·lista, José Rizal (Calambá, 1861-Manila, 1896) és un dels herois nacionals de les Filipines, al costat d'Andrés Bonifacio i d'Emilio Aguinaldo. A diferència d'ells, però, Rizal va ser més un home de pensament que no d'acció, i més un reformista que no un revolucionari, que reclamava la conversió de les Filipines en una província espanyola amb tots els ets i uts –superant d'una vegada l'etapa colonial– i la igualtat de drets entre la població nativa i l'espanyola. Lluny del sedició independentista que van pintar els botxins. Una figura, en fi, prominent a les Filipines però desconegu-

da per aquest costat de món. Com ho era per al mateix Calvente, que el va «descobrir» gràcies a l'encàrrec del cònsol Holbach –«Quan el coneixes, t'hi quedes enganxat», diu– i que l'ha retratat a partir des les escasses fotografies que se n'han conservat i buscant per sobre de tot la «naturalitat». El Rizal de bronze s'afegeix a les altres escultures públiques que Calvente ha plantat al Principat: el *Segador* de la rotonda de Vila, a Encamp; els *Vincles* de la plaça de la Germandat laurediana; la *Solidaritat* de la plaça de l'hospital de Meritxell, i la *Dama de gel* escaldenca, aquesta última, a quatre mans amb Lavail.

nitat filipina «demostra» que Andorra «ha sigut i és terra d'oportunitats». Més protocol·lari es va mostrar l'ambaixador filipí, present també ahir al Parc Central, que no va tenir manies a descriure Andorra «com un dels millors llocs on viure, sens dubte», i que va agrair «el tracte amable i les excel·lents condicions laborals» de què disfruten els seus conciutadans. Prop d'un centenar llarg d'ells es van congregar ahir a la capital per honorar la memòria de Rizal, que en endavant assistirà impertèrrit a les *patxangues* que s'improvisen en el seu racó del Parc Central. De fet, i molt probablement, no li quedarà més remei que fer algun que altre cop de cap a la pilota. Però com dirien els Manel, «són les coses bones de passar a l'eternitat». ≡

ARTS ESCÈNIQUES

El campionat de dansa d'Escaldes s'internacionalitza

EL PERIÒDIC
ESCALDES-ENGORDANY

El campionat de dansa organitzat pel Gimnàs Fit amb la col·laboració del Comú d'Escaldes-Engordany i Illa Carlemany arriba enguany a la seva quarta edició amb la novetat de dues escoles de fora d'Andorra, informa l'Agència Andorrana de Notícies. Segons el responsable del gimnàs, Dama Hernández, una escola de Barcelona participarà al campionat amb tres grups i una altra de Tarragona en portarà dos. Serà, per tant, la primera vegada que l'esdeve-

niment comptarà amb representació més enllà dels ballarins del Principat. La competició tindrà lloc el 24 de març, una quarantena de joves prendran part en una batalla de ball a Illa Carlemany per promocionar la cita. Aquesta vocació d'obrir horitzons es vol mantenir i reforçar de cara a l'any vinent, amb una major col·laboració amb les escoles de fora. El nombre de participants es manté amb 240 inscrits, xifra similar a la del 2011, i competiran en categories alevins, infantil, júnior, open individual i professional. ≡

TONY LARA

LA VIOLINISTA SARAH CHANG OMPLE TRES QUARTS DEL CENTRE DE CONGRESSOS

Andorra la Vella o Penúltima cita de la Temporada de música i dansa, amb el lleial patrocini de MoraBanc, i una altra excel·lent entrada al Centre de Congressos: aquesta vegada va ser la violinista nord-americana Sarah Chang qui va aplegar prop de 700 localitats. L'exnena prodigi –avui té 32 anys– va enlluernar sobetot amb les versions de *West Side Story*, el monument de Leonard Bernstein. La pròxima cita, el 15 d'abril amb els Nens Cantors de Viena.